

37 פטור חוץ מנשבע ומימר ומקלל, והוסיף ש'אף המקדים תרומה
38 לביכורים' (לוקה), מוכח מדבריו שגם דין מקדים תרומה לביכורים
39 הוא כדין שלשת אלו שלוקים אפילו שאין בהם מעשה.
40 מוכיחה הגמרא להיפך: אדרבה, תסתיים [יש להוכיח] דרבי
41 אלעזר הוא דאמר שהעובר על לאו זה לוקה. דהרי תנן במסכת
42 דמאי (פ"ז מ"ו), הוה לפניו שתי פלגלות [סלים] של פירות מבל, ו
43 ואמר מעשר ראשון ומעשר שני של כלכלה זו יחול
44 בפירות של כלכלה זו, הראשונה מעשרת וכל פירותיה מתוקנים,
45 שכן הפריש עליהם מפירות הכלכלה השניה. ואם אמר מעשר של
46 כלכלה זו הראשונה יחול בכלכלה זו השניה, ושל זו השניה יחול
47 בזו הראשונה, הכלכלה הראשונה מעשרת בפירות השניה, ואלם
48 הכלכלה השניה אינה מעשרת, שכן מיד כשעשר את הכלכלה
49 הראשונה כבר נתקנה ונפטרה מן המעשר, והלכה בידינו שאין
50 מעשרים מהפטור על החיוב. אבל אם אמר על שתייהן בבת אחת,
51 שיחולו מעשרותיהם על ידי שיהיה המעשר של כל פלגלה בפירות
52 הכריתה, קרא את השם לשתיהן, וחלים מעשרות שתי הכלכלות
53 בבת אחת, משום שבשעה שעישן עדיין היו שתייהן מחויבות
54 במעשר. ואתמר – ושנינו על דברי המשנה, רבי אלעזר אמר, אף
55 שחלים מעשרותיו כשמעשר מכלכלה אחת על חבירתה, מכל מקום
56 הוא לוקה על כך, מפני שהקדים מעשר שני שפה למעשר ראשון
57 שפכהכריתה. שהרי קרא שם מעשר שני של הכלכלה הראשונה על
58 פירות הכלכלה השניה, לפני שהפריש את מעשרות הכלכלה השניה
59 עצמה. ואף הקדמת מעשר שני לראשון בכלל איסור מלאתך ודמעך
60 לא תאחר.
61 מסיקה הגמרא: תסתיים – אכן יש להוכיח מדברי רבי אלעזר אלו,
62 שהוא זה שסובר שלוקים על הלאו של מלאתך ודמעך לא תאחר.
63 מקשה הגמרא: אלא מעתה, מאחר שרבי אלעזר סובר שהמקדים
64 תרומה לביכורים לוקה, בהכרח שרבי יוסי ברבי חנינא החולק עליו
65 הוא זה דאמר אינו לוקה. ואם כן לימא קשיא – יש להקשות
66 מדבריו דרבי יוסי ברבי חנינא אלו אדרבי יוסי ברבי חנינא – על
67 מה שהוסיף לעיל על דברי רבי יוסי הגלילי [שמחייב מלקות בנשבע
68 ומימר ומקלל אף שאין בהם מעשה] אף המקדים תרומה לביכורים,
69 שמבואר בדבריו שגם המקדים תרומה לביכורים לוקה.
70 מתרצת הגמרא: לא כן הוא פירוש דבריו לעיל, אלא רבי יוסי ברבי
71 חנינא

1 מתרצת הגמרא: לא מצית אמרת שיהפלא ה' את מכותך' בא
2 לחייב מלקות את המוציא שם שמים לבטלה מבלי לקלל, משום
3 דבתיב במקלל (ויקרא י"ט ט) 'לא תקלל חרש', שמשמע בין קללה סתם
4 ובין קללה בשם, ועל המקלל בשם נאמר 'יהפלא ה' את מכותך'.
5 עוד מתרצת הגמרא: ואי (אמרת) [בעית אימא], אין להעמיד את
6 המלקות במוציא שם שמים לבטלה, שכן בשלמא מקלל לוקה
7 משום שהאיסור לקלל את חבירו אוהרתיה מהבא, ממה דבתיב
8 'לא תקלל חרש'. אלא אי אמרת שהמלקות נאמרו במוציא שם
9 שמים לבטלה הלא יקשה, אוהרתיה מהיבא – היכן נאמרה
10 אוהרתו. ומאחר שלא הוזכר בלאו אין לו ללקות, שהרי קבלה בידינו
11 שלא ענש הכתוב אלא אם כן הזהיר.
12 מקשה הגמרא על תירוצו זה: אלמה [מדוע] תאמר שלא נאמרה בו
13 אוהרה, ודבתיב (דברים י"ג) 'את ה' אלהיך תירא ואתו תעבוד',
14 ובמצוה זו של יראת ה' נכלל גם איסור הוצאת שמו לבטלה. מתרצת
15 הגמרא: ההוא מצוה של יראת ה' אוהרת עשה הוא, שכן צויה
16 עליה הכתוב בלשון עשה ולא בלשון לא תעשה, ועונש מלקות ניתן
17 רק במקום אוהרת לאו ולא על אוהרת עשה. על כן בהכרח
18 שהמלקות האמורים ב'יהפלא ה' את מכותך' נאמרו במקלל את
19 חבירו בשם שיש בו לא תעשה של 'לא תקלל חרש', ולא על מוציא
20 שם שמים לבטלה שאין בו אלא איסור עשה.
21 הגמרא חוזרת לדון במה שהובא לעיל (א): משום רבי יוסי ברבי
22 חנינא אמר, אף המקדים הפרשת תרומה להפרשת ביכורים.
23 מפרשת הגמרא: מאי מעמא דרבי יוסי ברבי חנינא הסובר
24 שהמקדים תרומה לביכורים עובר בלא תעשה, משום דאמר קרא
25 (שמות כ"ב כח) 'מלאתך ודמעך לא תאחר'. 'מלאה' אלו ביכורים,
26 ו'דמעך' (אלו) [זו] תרומה, ואמרה התורה 'לא תאחר' את הפרשת
27 הביכורים עד לאחר הפרשת התרומה.
28 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בעונש הלאו האמור: איתמר,
29 הקדים הפרשת תרומה להפרשת ביכורים, נחלקו רבי אלעזר ורבי
30 יוסי ברבי חנינא בעונשו. חד מהם אמר, לוקה משום מלאתך
31 ודמעך לא תאחר. וחד מהם אמר, אינו לוקה משום לאו זה. ולהלן
32 (ע"ז) יבואר טעמו.
33 הגמרא מבררת מה היא שיטתו של כל אחד מאמוראים אלו: מוכיחה
34 הגמרא: תסתיים [יש להוכיח] דרבי יוסי ברבי חנינא הוא זה
35 דאמר שהעובר על לאו זה לוקה, מדאמר רבי יוסי ברבי חנינא על
36 דברי רבי יוסי הגלילי 'כל לא תעשה שבתורה שלא עשה בה מעשה

אגרות קודש

ביה, י"א אד"ר, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ג אי"א נוי"נ רב פעלים צנמי"ס כו' מו"ה יצחק יעקב שיי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מאור ליום ועשי"ק וכן אחי"ז ספרו מנחת יצחק חלק שנ. ת"ח על העבר ובטח
גם להבא יכבדני כגון דא.

ויה"ר אשר עוד רבות בשנים יוסיף חיילים לאורייתא הלכה למעשה, שזוהי הבחינה לתורת אמת
לאמיתו, וכמובן ממאמר רז"ל (עירובין ג, ב) אלו ואלו דא"ח, הלכה כמותו מפני שנאמר והוי' עמו (סנה'
קו, ב), וכמובן ג"כ ממאמר רז"ל דאין למדין הלכה (ב"ב קנו, ב).

לחביבותא דמילתא וכסיום כתי"ר במכתבו, מועתק בזה איזה הערות, וכבר הודיעו רז"ל ואת והב
בסופה.

בכבוד ובברכה.

47 תירץ לו רב דימי: וכי מביתנים קאמרת להקשות, הלא בתינים מעמא
 48 אחרתא הוא שיש בהם, משום דרבי רחמנא קדושה יתירא –
 49 שריבתה להם התורה קדושה יתירה, ומשום חומרתם הם לוקים
 50 אפילו על לאו הניתק לעשה.
 51 הגמרא חוזרת לדרן בדין לאו שאין בו מעשה, ומביאה מחלוקת
 52 תנאים בנידון זה: דין לאו שאין בו מעשה שני במקום אחר במחלוקת
 53 תנאי – תנאים. שכן שנינו בברייתא, נאמר בקרבן פסח (שמות יב ט),
 54 'לא (ישאירו) [תותרו] ממנו עד בקר, [והנתר ממנו עד בקר]
 55 באש תשרפו'. ולמה פא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה וסמך
 56 אותם זה לזה, לומר לך שהוא לאו הניתק לעשה ואין לוקין עליו.
 57 ואלו הם דברי רבי יהודה, אבל רבי יעקב אומר, לא מן השם הוא
 58 זה, כלומר, לא משום טעם זה המותר מהפסח פטור ממלקות, אלא
 59 בין כך אינו לוקה משום דתהו לאו שאין בו מעשה, שהרי המותר
 60 אינו עושה שום מעשה, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו.
 61 מוכיחה הגמרא: מכלל – מכאן מוכח דרבי יהודה המצריך את
 62 הניתוק לעשה כדי לפטור את המותר ממלקות, סבר שלוקין עליו
 63 [על לאו שאין בו מעשה] כשאינו ניתק לעשה, שלא כדברי רבי יוסי
 64 הגלילי ורבי יעקב.
 65 שואלת הגמרא: ולשיטת רבי יעקב הסובר שבין כך אין לוקים על
 66 לאו זה משום שאין בו מעשה, האי 'והנתר ממנו עד בקר באש
 67 תשרפו' למאי אתא – למה נאמר, הרי אין צריך לנתקו לעשה כדי
 68 לפטרו ממלקות. משיבה הגמרא: מיבעי ליה לברתנן – כתוב זה
 69 נצרך ללמדנו את הדין ששנינו במשנה בפסחים (פג), העצמות
 70 והגידין של הפסח והנתר מברשו, ישרפו בששה עשר בניסן,
 71 ואפילו שנעשה נותר בבוקר ט"ו אינו נשרף אלא בבוקר שלמחרתו.
 72 ואם חל ששה עשר להיות בשבת, ישרפו רק בבוקר של שבעה
 73 עשר בניסן, לפי שאין קדשים דוחין בשריפתם לא את השבת ולא
 74 את יום טוב. ואמר חזקיה, וכן תנא דבי חזקיה, מאי טעמא – מנין
 75 לנו דין זה, משום דאמר קרא, 'והנתר ממנו עד בקר באש
 76 תשרפו'. שכן תיבות 'עד בוקר' מיותרות, שהרי כבר נאמר בתחילת
 77 הכתוב 'לא תותרו ממנו עד בוקר', והיה די שיכתב 'והנתר ממנו
 78 באש תשרפו'. אלא שבא הכתוב ביתור זה ליתן בוקר שני
 79 לשריפתו, וכך היא משמעות הכתוב, לא תותרו ממנו עד בוקר ט"ו,
 80 ואם נותר ממנו עד בוקר ט"ז באש תשרפו. ועל כן נסמך העשה של
 81 שריפה ללאו של 'לא תותרו'.
 82 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדין מעשה שנעשה באיסור: אמר
 83 אבוי, כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אם עביד מהני – כל
 84 דבר שצויתו עליו התורה שלא לעשותו, אם עשאו אדם באיסור
 85 הועילו מעשיו, ובדיעבד הוא חל. משום דאי סלקא דעתך לא מהני
 86 – שאם יעלה על דעתך לומר שלא הועילו מעשיו, אמאי לני –
 87 מדוע הוא לוקה, והרי אין במעשיו כלום.
 88 ורבא אומר, לא מהני מידי – לא הועילו מעשיו כלום, ואינם חלים.
 89 והאי דלני משום דעבר דאמימרא דרחמנא הוא – ומה שלוקה הוא
 90 משום שעבר על ציווי התורה שלא לעשות מעשה זה, ואפילו שאינו
 91 חל כלל.

1 אפטיורא קאי – על פטור ממלקות שהוזכר בתחילה נאמרו דבריו,
 2 והכי קאמר – רבי יוחנן לעיל (ג), לאו שאין בו מעשה אין לוקין
 3 עליו, ומשום רבי יוסי רבי תנינא אמרו, אף המקדים תרומה
 4 לביכורים אינו לוקה.
 5 מהתירוק האמור עולה, שסיבת מה שאין לוקים על לאו זה היא
 6 משום שאין בו מעשה, ולפי זה מקשה הגמרא: ומאי שנא מימר
 7 דלני [שלוקה] מכל לאו שאין בו מעשה, הלא הוא משום
 8 דבדיבורו עשה מעשה ועל ידו חלה קדושה בהמת החולין, ואם כן
 9 מקדים תרומה לביכורים נמי לילני – גם ילקה, משום דבדיבורו
 10 עשה מעשה, שעל ידו חלה תרומה קודם ביכורים. מתרצת הגמרא:
 11 אמר רבי אבוי, שאני התם – שונה שם הלאו של 'מלאתך ודמעך
 12 לא תאחר', משום דלאו שניתק לעשה הוא, שאם עבר עליו והקדים
 13 מעשר ראשון לתרומה גדולה, הרי הוא מחויב בעשה להפריש ממנו
 14 תרומה גדולה. דהרי פתיב (במדבר יח כט) 'מכל (מעשרותיכם)
 15 [מתנותיכם] תרימו את כל תרומת ה', שאף לאחר שהפריש את
 16 מתנת המעשר עדיין עליו להפריש ממנו תרומה גדולה. והלכה
 17 בידינו, שכל לאו שניתקו הכתוב לעשה אין לוקים עליו.
 18 הגמרא מקשה על תירוצו של רבי אבין מכמה לאוים שלוקים עליהם
 19 אפילו שניתקו לעשה: יתיב [ישב] רב דימי וקאמר לה להא
 20 שמעמא של רבי אבין. אמר ליה אבוי, וכי כל לאו שניתק לעשה
 21 לא לני – לוקים עליו, והא מימר דאף הוא לאו שניתק לעשה הוא,
 22 שכן הלאו של 'לא יחליפנו ולא ימיר אתו', ניתק לעשה של 'והיה
 23 הוא ותמורתו יהיה קדש' (ויקרא כו ט), ומכל מקום לני – הוא לוקה.
 24 דהרי תנן – שנינו במשנתנו, 'לא שאדם רשאי להמיר, אלא שאם
 25 המיר מומר, וסופג את הארבעים'.
 26 תירץ רב דימי לאבוי: הוי להו תרי לאוי וחד עשה, ולא אתי חד
 27 עשה ועקר תרי לאוי – במימר יש שני לאוים, 'לא יחליפנו' ולא
 28 ימיר אתו', ואין העשה עוקר אלא חיוב מלקות של לאו אחד בלבד,
 29 ועדיין יש לו ללקות משום הלאו השני.
 30 האונס נערה בתולה חייב לישאנה לאשה, ואסור לו לגרשה לעולם,
 31 שנאמר (דברים כב כט) 'ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה, לא יוכל
 32 שלקה כל ימיו'. הקשה אבוי לרב דימי: והרי אונס דיש בו חד לאו
 33 של 'לא יוכל לשלחה' וחד עשה של 'ולו תהיה לאשה', ואף על פי
 34 כן לא אתי חד עשה ועקר את הלאו ממלקות. דתנינא, אונס שנסא
 35 את אנוסתו ואחר כך גירש אותה, אם ישראל הוא, מחזיר אותה
 36 ואינו לוקה משום 'לא יוכל לשלחה', מאחר שניתק לעשה של 'ולו
 37 תהיה לאשה'. ואולם אם כהן הוא, הרי הוא לוקה על גירושה
 38 ואינו מחזיר אותה, משום שכחן אסור בגרושה, ומכיון שאין נוהג בו
 39 העשה של 'ולו תהיה לאשה' לאחר שגירשה, הרי הוא לוקה על
 40 הלאו של 'לא יוכל לשלחה'. ומכאן מוכח שאף שבישראל הלאו ניתק
 41 לעשה, מכל מקום במקום שאין העשה נוהג כגון כהן, אינו נחשב
 42 לאו הניתק לעשה ולוקים עליו. ואם כן יש ללקות אף על הקדמת
 43 תרומה לביכורים, ואפילו שבהקדמת מעשר ראשון לתרומה גדולה
 44 ניתק הלאו של 'מלאתך ודמעך לא תאחר' לעשה של 'מכל
 45 מתנותיכם תרימו', מכל מקום בהקדמת תרומה לביכורים לא נאמר
 46 שום עשה.

אגרות קודש

[טי"ו אד"ר, תשי"ט]

בזח"ג רצג, ב (ועוד בכ"מ בזח"ג) איתא אשר ענין ויקץ כישן הוי' הוא בשם הוי' ולא אדי' וכ"מ
 בתניא פ"ט (מדבארו על חכ' שבנפש)

ומפני הענינים בזח"ג שם יוסי הליקוטים להאריז"ל לתהלים סי' מד מוכח דגם ענין למה תישן הוי'
 הוא בשם הוי' (מדפרשו על דורמיטא דז"א).